

תגובה לרב קרומביין - טקס העלאת ביכורים לירושלים

בנוגע למאמרו של הרב קרומביין שליט"א, גיליון ה - אב התשס"ב, אודות העלאת הביכורים לירושלים, ושאלת ה'משנה הראשונה', מדוע מעמד זה נמצא רק בביכורים ולא בעלייה לרגל ובהבאת מעשר שני:

1. עיקר תירוצו הוא שרק בביכורים גם העלייה הינה חלק מן המצווה, ולא הכשר מצווה גרידא. נראה לסייע לזה מלשון התורה בפרשת ביכורים: "ולקחת מראשית... ושמת בטנא והלכת אל המקום..." (דברים כ"ו, ב), וגם מלשון הרמב"ם (בכותרת להלכות ביכורים) במניין המצוות: "להפריש ביכורים ולהעלותם למקדש".

2. ייתכן להציע תירוץ נוסף לקושית ה'משנה ראשונה', על פי התבוננות במציאות של המצוות הנ"ל.

מוטל עלינו לדון בשלוש מצוות: ביכורים, עלייה לרגל ומעשר שני, וביחס לשלושה דינים שפרטה המשנה לגבי מצוות ביכורים:

א. כל העיירות שבמעמד מתכנסות לעיר של מעמד וכו' - עלייה באופן של "ברוב עם הדרת מלך" לירושלים.

ב. השור שהולך לפני העולים, והחליל שניגנו בו לפניהם.

ג. קבלת פני הבאים על ידי אנשי ירושלים.

נתחיל בעלייה לרגל: כל עם ישראל (חוץ מרשימת הפטורים שבתחילת מסכת חגיגה) חייב לעלות לבית המקדש בג' הרגלים. אם כן, פשוט שהיה "ברוב עם הדרת מלך" בדרך לירושלים, ואין צורך בארגון של עיירות המעמד.

לפי זה, ברור שגם לא הייתה קבלת פני הבאים. הרי כל ישראל הגיעו, והדוחק וההמון לא אפשרו קבלת פני "באים", שזרמו לירושלים בהמוניהם.

וברור שאם אין ארגון של קבוצה, אלא כל אחד עולה לבדו (כמתבאר, שגם ככה היה לו "ברוב עם"), הרי אין גם שור וחליל שילכו לפניהם (לפני מי? יש כאן קבוצות? ילך לפני כולם?).

נמשיך במעשר שני:

במשך כל ימות השנה, כל יחיד שיש לו מעשר שני מכל תבואותיו מפריש מעשר שני ומעלהו (או את כסף פדיונו) לירושלים לאכלו בטהרה. הואיל ומדובר בכל ימות השנה, וכל אחד עולה לירושלים למשך זמן רב עד שיגמור את אכילת המעשר, הרי גם פה לא שייכת התארגנות ציבורית לעלייה, וממילא גם פה לא שייך שור וחליל, וגם קבלת פני הבאים (מהיכן בכלל ידעו הרואים אותו נושא תבואה על חמורו, או כסף בארנקו, שהוא מביא מעשר שני?).

רק בביכורים, בהם יש תקופה מוגבלת להבאה (לכתחילה חמישה וחצי חודשים, משבועות עד סוכות), שאז כולם צריכים לעלות ומספיקה שהות קצרה בירושלים, יש התכנסות של אנשי המעמד בשביל "ברוב עם". יצירת קבוצה גורמת אפשרות ליתר שמחה על ידי שור מקושט וחליל מנגן, וכן לקבלת פני הבאים על ידי אנשי ירושלים.

ובזה מצאנו הסבר מעשי להבדל בין המצוות, בנוסף לשוני העקרוני שעמד עליו הרב קרומביין שליט"א, ובכך מתורצת קושייתו החזקה של ה'משנה ראשונה'.